

Hvor stor innvandrerbefolkning har egentlig Norge?

Dette tilsynelatende enkle spørsmålet kan gis mange ulike svar: 318 500 personer som bor i Norge er født i utlandet med to utenlandsfødte foreldre. I tillegg regner Statistisk sentralbyrå (SSB) med til innvandrerbefolkningen også de 68 200 personene født i Norge med to foreldre som begge er innvandrere, det blir i alt 386 700 personer eller 8,3 prosent av landets befolkning ved inngangen til 2006. Om vi i tillegg tar med alle andre som er født i utlandet eller som har minst én forelder eller besteforelder som er det, vil det bli 760 000 eller vel 16 prosent med en viss slektsmessig bakgrunn fra andre land.

Lars Østby¹

Vi skal i denne artikkelen se nærmere på omfanget av de ulike gruppene med sterkere eller svakere innslag fra utlandet i sin bakgrunn. Dette gjør vi for å vise hva ulike definisjoner betyr for antallet i den del av befolkningen som har sin slektsmessige bakgrunn ikke bare fra Norge. SSBs innvandrerdefinisjon ble innført i 1994 (Statistisk sentralbyrå 1994) og noe revidert i år 2000. Nå gjennomgås denne definisjonen for å se om det er behov for endringer enten i avgrensningene eller i de betegnelsene som brukes. Ett tungt synspunkt er at til innvandrerbefolkningen bør vi regne bare dem som selv har innvandret, mens det motsatt hevdes med like stor tyngde at den nåværende definisjonen gir en altfor snever avgrensning.

Hvorfor trenger vi å definere en innvandrerbefolkning?

Formålet med å ha innvandrerbefolkningen som en egen kategori, er å bruke mest mulig relevante grupperinger når vi lager statistikk som skal beskrive befolkningen og dens levekår. Vi bør også kunne beskrive og forstå den demografiske utviklingen. Norge har større befolkningstilvekst enn de fleste land i Europa. Vi har en høyere fruktbarhet enn de fleste andre land, og vi har også en betydelig innvandring (Eurostat 2005). I Norge vokser både innvandrerbefolkningen slik vi definerer den (sum av personer med utenlandsfødte foreldre og besteforeldre, uavhengig av eget fødeland) og den øvrige befolkningen. SSB mener også det er viktig å beskrive og forstå utviklingen i levekår og i ulikheter mellom relevante grupper levekår. Innvandrere fra ulike deler av verden har levekår som varierer mye mellom de ulike gruppene, og som er til dels mye dårligere enn for gjennomsnittet i Norge (se Østby 2004). Som grunnlag for en målrettet integrerings- og inkluderingspolitikk er det nødvendig å følge levekårenes utvikling over tid, og dette trengs også for å evaluere resultatene av denne politikken. Dersom innvandrerne går i retning av stadig dårligere levekår, krever det helt andre tiltak enn om deres levekår over tid nærmer seg majoritetsbefolkningens. Dersom det ikke (lenger) er klare (signifikante) forskjeller i levekår mellom innvandrerne og resten av befolkningen, bortfaller mye av begrunnelsen for å ha innvandrere som en egen kategori i statistikken.

- og hva skal vi bruke den øvrige informasjonen til?

Det er flere grunner til at vi nå beskriver befolkningen (i forhold til eget, foreldres og besteforeldres fødeland) på en mer nyansert måte. Vi tror det vil

Lars Østby er seniorforsker i Statistisk sentralbyrå, Avdeling for personstatistikk (lars.ostby@ssb.no)

være nyttig for mange å se hvor heterogen den befolkningen som bor i Norge er, og mange er interesserte i å følge dens utvikling. At vi her beskriver ulike grupper med en viss utenlandsk bakgrunn i større detalj enn det som er vanlig i våre publikasjoner, innebærer *ikke* at vi gjør endringer i de definisjonene av innvandrerbefolkningen vi vanligvis bruker. Vi har for eksempel hvert år fra 1986 publisert antallet personer i Norge med en norskfødt og en innvandet forelder, uten at disse regnes med til innvandrerbefolkningen. I en tidligere artikkel (Lie og Østby 2004) beskriver vi nærmere det systemet for gruppering vi bruker.

Et grunnleggende hensyn ved innvandringsstatistikken er å vise hvor sammensatt gruppen av innvandrere er. Derfor er det sjelden meningsfylt å gi et sumtall for innvandrere under ett, uten samtidig å si noe om hvor innvandrerne kommer fra. Det er neppe noen annen enkeltgruppe i personstatistikken som har større heterogenitet enn "innvandrerbefolkningen". Den omfatter personer fra verdens rikeste land og fra verdens fattigste land. Her finner vi analfabeter, folk med doktorgrad, flinke bilmekanikere, rotete kunstnere, rike kakser, late slasker, vakre kvinner, staute karer, gamle gubber, sure kjerringer, ikke så mange statistikere, kort sagt innvandrerbefolkningen omfatter alle typer som den etniske norske befolkningen har, og *i tillegg* har de sin bakgrunn i alle verdens land. Det eneste de har felles er at foreldrene deres er født i ett av de 208 andre landene, og ikke i Norge. Men også i befolkningen ellers finnes det ulike innslag av utenlandsk bakgrunn, i alt 375 000 personer utenfor innvandrerbefolkningen er enten selv født i utlandet eller har minst én forelder eller besteforelder som er det. Dette er nesten like mange som i innvandrerbefolkningen, og antall representerte land og selvstyrte regioner blir i alt 213.

Er det flere eller færre innvandrere i andre land?

Siden det ikke er så mange land som har et sentralt folkeregister slik vi har, er det ikke lett å lage gode sammenlikninger. Vi tyr her til OECDs sammenlikninger basert på antall utenlandsfødte ved folketellingene omkring år 2000, dels supplert med nyere nasjonale anslag (OECD 2006). Andelen utenlandsfødte i OECD-landene varierer mellom 33 prosent i Luxembourg og 1,5 prosent i Polen. Norge har i denne kilden 7,8 prosent utenlandsfødte, og 15 land har større andel og 11 har mindre. Vår andel utenlandsfødte ligger noe over Danmarks, og ellers lavere enn mange vesteuropeiske land og høyere enn landene i Øst-Europa. I en vest-europeisk sammenheng har vi altså ikke spesielt mange innvandrere, vi tilhører det nedre midtskiktet. Den årlige innvandringen varierer en god del fra år til annet, og om Norge har stor eller liten innvandring avhenger av hvilket år vi ser på. De siste observerte tall Eurostat har publisert, er for 2003-2004. Da hadde vi lavere nettoinnvandring per 1 000 innbyggere enn gjennomsnittet for EU. Vi hadde større nettoinnvandring enn de nye medlemslandene, men lavere enn 10 av de 15 medlemmene fra før 2004 (Eurostat 2005). Beregninger for 2005 tyder på at vi dette året ligger over EUs gjennomsnitt, og lavere enn bare fire av de 15 gamle medlemslandene (Eurostat 2006).

OECD (2006, s.46) gjengir noen anslag over antallet ikke-registrerte innvandrere i ni utvalgte land. Andelen ikke-registrerte innvandrere i befolkningen varierer fra 0,2 prosent i Australia og Japan til 3,6 prosent i USA. Norge er jo et lite og gjennomskiktig samfunn, hvor registrene er mye mer brukt enn i de undersøkte landene, og hvor vel også fordelene med å være registrert er større

Datagrunnlag

Vårt datagrunnlag er opplysninger hentet fra Det sentrale folkeregisteret (DSF) hvor alle personer som er bosatt i Norge skal registreres. Forutsetningen for å bli registrert er å ha lovlig opphold i landet, og at oppholdet er ment å vare minst seks måneder. Fra registeret kan vi også hente opplysninger om foreldre, og vi regner med å ha god dekning for alle som er født eller innvandet etter 1960. For de som er født i Norge før 1960 blir det gradvis færre med fullgode opplysninger om foreldrene. Det kan derfor være noe flere enn det vi regner med i dag som har et visst innslag av innvandrere blant sine foreldre eller besteforeldre. De kommer særlig fra våre naboland og fra USA. Innvandringen til Norge, og særlig den som ikke kom fra Vest-Europa eller Nord-Amerika, er et fenomen som fikk betydning først mot slutten av 1960-tallet (se for eksempel Tjelmeland 2003 og Vassenden 1997). Datakvaliteten for innvandrerne skulle dermed være rimelig bra. Imidlertid er intet register perfekt, og vi må nok regne med at det til enhver tid oppholder seg noen tusen personer i landet som ikke har oppholdstillatelse her. Omfanget av dette vet en lite om. Det er også grunn til å tro at noen reiser fra landet uten å melde fra, slik at det også er en viss overregistrering. Vi antar at disse to gruppene kan være av noenlunde samme størrelsesorden.

enn i mange andre land. Det er derfor rimelig å anta at vi neppe ligger mye over de laveste nivåene som OECD refererer.

Innvandrerbefolkning på knapt 400 000, like mange har også en viss utenlandsk bakgrunn

Vi skal først se på ulike kombinasjoner av foreldres og besteforeldres fødeland, for dem som er født i Norge og i utlandet (sumkolonnen i tabell 1). Alt i alt er det 760 000 som enten selv er født i utlandet eller har minst en av foreldrene eller besteforeldrene som er det. Innvandrerbefolkningen er summen av dem med kode 124 (født i utlandet med alle foreldre og besteforeldre også

født i utlandet) og kode 024 (født i Norge med to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre), i alt 386 699 personer. Tilveksten var på 54 000 personer på tre år. Den samlede veksten i folketallet de siste tre årene er 88 000, så vel 60 prosent av samlet befolkningstilvekst skriver seg fra veksten i innvandrerbefolkningen, tre firedeler av dette direkte fra innvandring og én firedel fra naturlig tilvekst.

De som er født i Norge av to innvandrede foreldre som selv har begge sine foreldre født i utlandet (kode 024), regnes inn i innvandrerbefolkningen, selv om de ikke har innvandret selv. Disse kalles formelt personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre. Tidligere ble de ofte kalt andre-generasjonsinnvandrere, men denne

Kodene som brukes

I tabellene og teksten bruker vi en treleddet kode for å beskrive eget, foreldres og besteforeldres fødeland. Første siffer er 0 for de født i Norge, 1 for de utenlandsfødte. Andre siffer angir antall utenlandsfødte foreldre personen her, 0, 1 eller 2. Tredje siffer angir antall utenlandsfødte besteforeldre, fra 0 til 4. For eksempel gis kode 012 til personer født i Norge med én utenlandsfødt forelder og to utenlandsfødte besteforeldre. Da er underforstått at én forelder og to besteforeldre er født i Norge. Kode 124 beskriver personer født i utlandet og alle foreldre og besteforeldre er også født i utlandet. Dette er førstegenerasjonsinnvandrere. Kode 024 gis personer født i Norge med to foreldre og fire besteforeldre født i utlandet.

Tabell 1. Befolkningen i Norge, etter eget, foreldres og besteforeldres fødeland. 1.1.2006							
Kode ¹	Utenlandsk bakgrunn ²						
	I alt	Norden	Vest-Europa	Nord-Amerika	Øst-Europa	Tredje verden	
0 Født i Norge, og alle foreldre og besteforeldre er født i Norge.....	3 880 163						
Født i Norge							
Ingen foreldre født i utlandet	109 397	50 467	27 242	19 358	5 824	6 506	
001En besteforelder født i utlandet	102 945	47 842	25 568	18 765	4 881	5 889	
002To besteforeldre født i utlandet	6 095	2 535	1 585	578	888	509	
003Tre besteforeldre født i utlandet ...	257	87	84	15	40	31	
004Fire besteforeldre født i utlandet...	100	3	5	0	15	77	
En forelder født i utlandet	198 758	71 109	45 702	26 620	12 265	43 062	
010Ingen besteforeldre født i utlandet	21 808	6 859	2 753	6 910	40	5 246	
011En besteforelder født i utlandet	20 686	8 896	5 759	3 832	191	2 008	
012To besteforeldre født i utlandet	148 187	53 285	35 499	15 427	11 331	32 645	
013Tre besteforeldre født i utlandet ...	5 974	1 939	1 588	436	534	1 477	
014Fire besteforeldre født i utlandet...	2 103	130	103	15	169	1686	
Begge foreldre født i utlandet ...	71 534	4 325	3 426	885	8 844	54 054	
020Ingen besteforeldre født i utlandet	192	42	32	60	0	58	
021En besteforelder født i utlandet	226	65	40	78	0	43	
022To besteforeldre født i utlandet	1 377	431	245	282	40	379	
023Tre besteforeldre født i utlandet ...	1 554	523	453	158	94	326	
024Fire besteforeldre født i utlandet...	68 185	3 264	2 656	307	8 710	53 248	
Født i utlandet							
Ingen foreldre født i utlandet	33 539	6 346	3 326	5 325	622	17 920	
100Ingen besteforeldre født i utlandet	31 039	5 926	3 082	4 505	575	16 951	
101En besteforelder født i utlandet	2 136	378	211	595	42	910	
102To besteforeldre født i utlandet	359	41	29	225	5	59	
103Tre besteforeldre født i utlandet ...	5	1	4	0	0	0	
104Fire besteforeldre født i utlandet...	0	0	0	0	0	0	
En forelder født i utlandet	27 496	9 923	7 922	4 189	540	4 922	
110Ingen besteforeldre født i utlandet	578	81	56	105	11	325	
111En besteforelder født i utlandet	441	105	55	85	5	191	
112To besteforeldre født i utlandet	24 287	9 037	7 199	3 441	481	4 129	
113Tre besteforeldre født i utlandet ...	2 037	658	577	545	36	221	
114Fire besteforeldre født i utlandet...	153	42	35	13	7	56	
Begge foreldre født i utlandet ...	319 332	50 529	36 207	9 080	59 515	164 001	
120Ingen besteforeldre født i utlandet	10	1	0	2	0	7	
121En besteforelder født i utlandet	10	1	1	7	0	1	
122To besteforeldre født i utlandet	337	88	76	100	7	66	
123Tre besteforeldre født i utlandet ...	461	152	151	64	8	86	
124Fire besteforeldre født i utlandet...	318 514	50 287	35 979	8 907	59 500	163 841	

¹ Kodene i tabellhodet betyr: 1. siffer: 0 født i Norge og 1 født i utlandet, 2. siffer: Antall utenlandsfødte foreldre, 3. siffer: Antall utenlandsfødte besteforeldre.

000: Alle som er født i Norge med to norskfødte foreldre og fire norskfødte besteforeldre.

024: Født i Norge med to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre, 55 531 personer.

124: Født i utlandet med to utenlandsfødte foreldre (førstegenerasjonsinnvandrere), 277 262 personer.

² Mors fødeland om det er ulike land for foreldre og/eller besteforeldre.

betegnelsen synes å være i ferd med å avløses av betegnelsen etterkommere. I alt er gruppen på 68 000 personer, nesten 13 000 (25 prosent) flere enn for tre år siden. Det er ytterligere 3 000 som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, men hvor ikke alle fire besteforeldrene er født i utlandet (kode 020, 021, 022, 023 i tabell 1).

300 000 har én forelder eller én besteforelder født i utlandet

De som er født i Norge med en utenlandsfødt forelder og to utenlandsfødte besteforeldre (kode 012) regnes ikke med i innvandrerbefolkningen. Dette er en stor gruppe, i alt nesten 150 000. Regnes *alle* med én utenlandsfødt forelder, blir det i alt 225 000 personer, akkurat 10 prosent flere enn for tre år siden. Noen mener at hele eller deler av denne gruppen burde regnes med i innvandrerbefolkningen. Ut fra begrunnelsen om å skape kategorier som er relevante for analyser av demografi og levekår, er dette ikke riktig. Denne gruppen har en demografisk atferd og levekår som gjennomgående ligger mye nærmere befolkningen uten innvandrerbakgrunn enn innvandrerbefolkningen (se Østby 2004). Å inkludere den i innvandrerbefolkningen ville altså føre med seg at forskjellene mellom innvandrerbefolkningen og resten av befolkningen blir mye mindre tydelig.

En liten, men raskt voksende gruppe er de født i Norge med én utenlandsfødt forelder og fire utenlandsfødte besteforeldre (kode 014). Ofte er nok dette barn født av én forelder som er født i Norge med to innvandrede foreldre og én forelder som kom fra det samme landet i voksen alder. De utgjør nå 2 100 personer, opp fra 1 200 for tre år siden. Vi skal se litt nærmere på denne gruppen seinere.

De nesten 30 000 som er født i utlandet med én norskfødt og én utenlandsfødt forelder (kode 11x) regnes ikke med i innvandrerbefolkningen, uansett antall (x) utenlandsfødte besteforeldre. Det gjør heller ikke de vel 30 000 som er født i utlandet og som har to norskfødte foreldre (kode 10x), uansett antall utenlandsfødte besteforeldre. Vel halvparten av denne gruppen er adopterte fra utlandet (i gruppe 100). For de adopterte legger vi vekt på deres sosiale foreldre, som i nesten alle tilfelle er født i Norge. Man vet ofte ikke hvem deres biologiske foreldre er, og de plasseres altså på basis av deres sosiale foreldre.

4 millioner i Norge har to norskfødte foreldre

Nesten nøyaktig 4 millioner mennesker i Norge er født her med to norskfødte foreldre. Det er litt over 100 000 av disse som har én besteforelder født i utlandet (kode 001). Dette er en tilvekst på nesten 13 000 på tre år. 6 000 har to norskfødte foreldre og to besteforeldre født i utlandet (kode 002), mens akkurat 100 har alle fire besteforeldre født i utlandet (kode 004). Denne siste gruppen kalles av noen tredjegerasjons innvandrere, og mange er opptatt av deres integrering i det norske samfunnet. Gruppen er så liten og alle er så unge (75 prosent under 5 år) at det tar i hvert fall 20 år til vi kan si noe om deres utdanning, og ytterligere noen år før vi vet hvordan det går med dem på arbeidsmarkedet.

Siden vi har klare indikasjoner på at de som er født i Norge med to utenlandsfødte foreldre på de fleste demografiske og økonomiske områder likner mer på majoritetsbefolkningen enn de likner på foreldregenerasjonen, synes det ikke rimelig å gå ut fra at gruppen med to norskfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre i framtida bør oppfattes som en del av

innvandrerbefolkningen. Det kan likevel vise seg at utviklingen blir annerledes enn det vi ser i dag, og da må denne avgrensningen vurderes på nytt.

Innvandrerbefolkningen kommer fra fjerne land

De 318 500 som er født i utlandet med to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre er en selvfølgelig del av innvandrerbefolkningen, og deres 68 000 etterkommere regnes også hit. De 3,88 millionene uten noen utenlandsfødte foreldre og besteforeldre tilhører helt klart de uten innvandringsbakgrunn. I fortsettelsen skal vi se litt nærmere på de knapt 375 000 som var bosatt i Norge ved inngangen til 2006 og som faller mellom disse to yttergruppene.

Vi skal i det følgende kommentere også den fordelingen mellom verdensregionene som tabell 1 har, og trekke inn informasjon om enkeltland fra tabell 2 når dette er relevant. Som bakgrunn skal vi beskrive kort hvor innvandrerbefolkningen kommer fra, på basis av publisert statistikk (Statistisk sentralbyrå, 2006, Tronstad (red), 2004 og Østby, 2004). Av de knapt 320 000 født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre, kommer 50 000 fra Norden og 36 000 fra Vest-Europa (omfatter de 15 tidligere EU-medlemmene, EFTA og noen småland). 17 000 kommer fra de nye EU-medlemmene i Øst-

Tabell 2. Befolkningen med bakgrunn i en del land, etter eget, foreldres og besteforeldres fødeland. 1.1.2006

Landbakgrunn	Innvandrer- befolkningen Født i utlandet	Født i Norge	Født i Norge med en norsk- født forelder ²	Eget, foreldres og besteforeldres fødeland ¹					Alle med slektsmessig bakgrunn i utlandet
				012	014	001	100	112	
I alt	318 514	68 185	198 758	148 187	2 103	102 945	31 039	24 287	760 056
De 22 største:									
Sverige	22 472	1 017	33 548	21 849	46	18 987	4 822	5 294	88 541
Danmark	17 779	1 400	28 098	23 087	70	22 791	964	3 031	76 362
USA	6 639	245	5 941	12 726	10	16 216	3 718	2 679	54 132
Storbritannia	10 429	602	16 940	12 922	26	9 768	1002	2 794	42 773
Tyskland	12 035	865	12 355	9 460	21	8 319	741	1 930	37 259
Pakistan	15 482	12 193	2 294	1 041	1162	156	16	18	30 354
Irak	16 494	3 582	539	496	6	17	77	19	20 736
Vietnam	12 245	6 088	1 174	961	16	7	191	40	19 793
Somalia	13 712	4 303	508	491	0	12	4	:	18 545
Polen	10 938	926	3 643	3 373	14	1 615	45	173	17 555
Finland	5 982	452	5 941	5 400	6	3 653	51	348	16 706
Tyrkia	9 337	4 747	1 937	1 603	245	126	13	34	16 262
Iran	12 148	2 214	1 578	1 422	15	56	39	34	16 086
Bosnia	12 718	2 104	614	575	9	43	:	4	15 508
Filippinene	7 556	1 005	4 616	4 286	17	216	563	466	14 587
Serbia og Montenegro	10 042	2 863	1072	944	35	287	6	16	14 390
Sri Lanka	8 104	4 456	714	623	14	47	153	43	13 558
Russland	9 813	538	1537	1468	:	380	188	100	12 626
Nederland	4 283	540	4 381	3 529	13	2071	258	559	12 451
Thailand	7 553	235	3 302	3075	3	45	293	346	11 881
India	4 722	2 432	1421	951	87	296	1147	80	10 247
Chile	5 696	1 388	2 513	2 310	9	255	190	84	10 216

De land med flere enn 10 000 med slektsmessig bakgrunn er tatt med.

¹ Kodene i tabellhodet betyr:

1. siffer: 0 født i Norge og 1 født i utlandet, 2. siffer: Antall utenlandsfødte foreldre, 3. siffer: Antall utenlandsfødte besteforeldre;
- 012: Født i Norge, en forelder født i utlandet og to besteforeldre født i utlandet,
- 001: Født i Norge, ingen foreldre født i utlandet og en besteforelder født i utlandet,
- 100: Født i utlandet, ingen foreldre født i utlandet og ingen besteforeldre født i utlandet,
- 112: Født i utlandet, en forelder født i utlandet og to besteforeldre født i utlandet,
- 014: Født i Norge, en forelder født i utlandet og fire besteforeldre født i utlandet.

² Landbakgrunn gjelder den forelderen som ikke er født i Norge.

Europa, 42 000 kommer fra resten av Øst-Europa og 164 000 fra land i den tredje verden (Asia inkl. Tyrkia 105 000, Afrika 37 000 og Latin-Amerika 11 000).

De som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, har oftest sin utenlandske bakgrunn fra den tredje verden, og særlig fra de landene som først hadde innvandrere i Norge. Når det er så mange færre med bakgrunn fra Norden og andre vestlige land, skyldes det at de som flytter hit fra våre naboland enten har sitt livsprosjekt i hjemlandet og returnerer dit etter få år, eller om de, dersom de slår seg ned i Norge, ofte gjør det med en partner uten innvandrerbakgrunn. Innvandrere fra fjernere land slår seg oftere ned i Norge for godt, og får ofte en partner med bakgrunn fra det samme landet, som enten flytter hit for å starte samlivet eller som bor her allerede (se Daugstad 2006).

... mens de med en viss bakgrunn fra utlandet kommer fra våre naboland

Den største gruppen i tabell 1 som ikke er definert inn i innvandrerbefolkningen er de født i Norge med én utenlandsfødt forelder, og to utenlandsfødte besteforeldre (kode 012). De fleste har sin bakgrunn i et nordisk land, og sammen med dem med bakgrunn i Vest-Europa og Nord-Amerika utgjør de 70 prosent av alle i denne gruppen. Fra Sverige, Danmark, USA, Storbritannia og Tyskland kommer til sammen 80 000 av de knappe 150 000 i denne gruppen (se tabell 2). Som en kunne vente, er det også en god del med bakgrunn fra Filipinene (4 000) og Thailand (3 000). Det er flere enn 2 000 som har bakgrunn i Chile, mens det er mellom snautt 1 000 og nesten 2 000 med bakgrunn i Kina, India, Vietnam, Pakistan, Iran, Marokko og Tyrkia. Dette kan kanskje tas som et uttrykk for at innvandrere fra Chile på dette området er bedre integrert i Norge enn andre fra land i den tredje verden.

Det er også over 100 000 som er født i Norge med to norskfødte foreldre og én utenlandsfødt besteforelder (kode 001). Ingen har argumentert for å betrakte disse som innvandrere. Her er den vestlige dominansen svært sterk, 90 prosent av de utenlandsfødte besteforeldrene har sin bakgrunn i Norden, Vest-Europa eller Nord-Amerika. Dette bildet er enda mer preget av vårt historiske flyttemønster enn det foregående. Ut over våre vestlige naboland, er det relativt mange med bakgrunn i Polen og Ungarn (gammel flyktninginnvandring), men også i Kina, Sør-Afrika og Madagaskar (misjonsmarker). Fra nye innvandringsland er det få, igjen flest fra Chile med 250 personer.

Det er om lag 20 000 født i Norge med en utenlandsfødt og en norskfødt forelder og fire norskfødte besteforeldre (kode 010). Dette betyr at den utenlandsfødte forelderen selv har to norskfødte foreldre. Dette er klart vanligst med en forelder født i Sverige eller USA, nesten 6 000 fra hvert av landene. Det er også et visst innslag fra «misjonsmerkene», og de som har én norskfødt og én utenlandsadoptert som forelder kommer også i denne kategorien. Øst-Europa er praktisk talt fraværende. Mønsteret for de som er født i Norge med en utenlandsfødt og en norskfødt forelder og én utenlandsfødt besteforelder (kode 011) er noe annerledes. Norden og Vest-Europa dominerer enda mer, og det er færre fra Nord-Amerika. Adoptivbarna er borte, og det er fortsatt tydelig hvilke land Norge sendte misjonærer til.

Ikke alle utenlandsfødte er innvandrere

En annen gruppe som er på størrelse med de to foregående er de som er født i utlandet med én utenlandsfødt og én norskfødt forelder, og to utenlandsfødte besteforeldre (kode 112). De utgjør nesten 25 000 personer, en økning på nesten 10 prosent på tre år. Også her kommer det store flertallet fra våre naboland (1/3 fra Norden, 1/3 fra Vest-Europa). Ut over dette er det et visst innslag både fra gamle flyktningland, misjonsmarker, land med ektefelleinnvandring, og land vi har fått adoptere barn fra. Nyere flyktningland og land med arbeidsinnvandring fra 1970-tallet er nesten helt fraværende (se tabell 2).

Til sist nevner vi dem født i utlandet og som har alle foreldre og besteforeldre født i Norge (kode 100). Her kommer som nevnt, også de fleste utenlandsadopterte med. Sør-Korea, Colombia og Kina kommer derfor høyt. Men det er også mange barn født i Sverige eller USA av to foreldre uten innvandrerbakgrunn, langt flere enn antallet født i Danmark, Tyskland eller Storbritannia. Noen er også født i land hvor Norge gjennom tidene har hatt misjonærer og/eller bistandsarbeidere.

I gjennomgangen over er det to hovedmønstre: *Innvandrerbefolkningen*, de som selv har vandret inn eller som er født i Norge med alle foreldre og besteforeldre født i utlandet, har et klart flertall fra land i Øst-Europa eller tredje verden, og denne gruppen vokser raskt. Dette dreier seg både om personer fra gamle arbeidsinnvanderland, og land hvor det har kommet og dels fortsatt kommer flyktninger fra. De andre har ikke nok utenlandsk bakgrunn til å komme med i innvandrerbefolkningen, dette er personer født i Norge eller utlandet gjerne med én av foreldrene og én eller flere av besteforeldrene født i utlandet. Blant disse er det stort sett fra over 50 til nærmere 90 prosent som har bakgrunn fra Norden, Vest-Europa eller Nord-Amerika, områder vi har hatt flytteutveksling med lenge.

To grupper noen vil ha med i innvandrerbefolkningen

To grupper får spesiell oppmerksomhet blant dem som mener at innvandrerdedefinisjonen til SSB er for snever, og ikke får fram den store veksten det er i denne befolkningsgruppen. Statistisk sentralbyrå gjennomgår nå sin standard for innvandrergruppering for å se om det er behov for endringer. Denne artikkelen, og andre i dette nummeret av Samfunnsspeilet, viser at det er store variasjoner mellom innvandrere fra ulike land. De grupperinger som innvandrerstatistikken skal bruke må ta utgangspunkt i at de skal være relevante for *alle* i en gruppe, de kan ikke basere seg på mønsteret for enkelte nasjonaliteter.

De det gjelder er personer som er født i Norge med én norskfødt forelder som selv har utenlandsfødte foreldre, og én utenlandsfødt forelder (kode 014) som gjerne er fra det land den norskfødte forelder har bakgrunn fra. Dessuten gjelder det dem som har to norskfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre (kode 004), det noen fortsatt kaller tredjegerasjonsinnvandrere.

Den siste gruppen utgjorde som nevnt, akkurat 100 personer per 1.1.2006. Halvparten av dem har sin bakgrunn i Pakistan, og av andre land er det bare Tyrkia som har flere enn ti personer. Antallet er selvfølgelig i stor grad et spørsmål om ekteskapsmønster og tid siden innvandringen startet. De første barna som innvandrere fra Pakistan fikk utover på 1970-tallet, har i noen år vært i den alder hvor de begynner å få barn, og de har til nå fått vel 50 barn med en annen etterkommer av innvandrere fra Pakistan. Denne gruppen kommer til å vokse raskt, men den er i hvert fall foreløpig relatert til få land. Det er ikke gitt at andre land kommer til å følge mønsteret for Pakistan eller Tyrkia.

Det er ikke uvanlig for barn født i Norge av to innvandrere å stifte familie med en fra foreldrenes hjemland (Lie 2004, Daugstad 2006). Deres barn har koden 014 i tabellene. Det er nå vel 2 000 i denne gruppen, halvparten av dem har tilknytning til Pakistan. Deretter kommer Tyrkia med 250. Det er nesten bare etterkommere med bakgrunn i Pakistan og Tyrkia som stifter familie med en som innvandrer fra «gamlelandet». Alle andre land har færre enn 100. Land som Vietnam og Chile har om lag 10. For alle andre land i tabell 2 er det minst ti ganger så mange i gruppe 012 (to utenlandsfødte besteforeldre) som i gruppe 014 (fire utenlandsfødte besteforeldre). Det er nok mulig at antallet med kode 014 kan øke når gruppen etterkommere i gifteklarer alder øker, men for Vietnam, Chile og Iran har dette altså ikke skjedd. Det er få fra Europa med kode 014, og praktisk talt ingen fra Nord-Amerika.

Mange unge voksne i alle grupper, få barn fra våre naboland, få gamle fra fjerne land

Det er store variasjoner i aldersfordelingen mellom de ulike innvandrergruppene. Arbeidsinnvandrere fra våre naboland kommer vanligvis for å være her noen få år, og reiser enten tilbake, eller slår seg ned her for å stifte familie med en uten innvandrerbakgrunn. Dermed er det ganske få barn med to vestlige innvandrere som foreldre. For de landene vi har mottatt innvandrere fra lenge, er det etter hvert et visst innslag også av gamle (særlig fra Danmark og USA). Innvandrere fra land i den tredje verden kommer enten som flyktninger som gjerne får familien etter på familiegjening, eller som arbeidsinnvandrere (tidligere), eller som familierelatert innvandring til flyktninger og arbeidsinnvandrere og deres etterkommere. Dette er en mye nyere tilstrømning av innvandrere enn den fra våre naboland, i 1970 var det knapt 4 000 innvandrere i Norge med bakgrunn i den tredje verden (nå er det over 200 000), og 50 000 fra vestlige land (nå 100 000). Derfor er ikke-vestlige innvandrere en ung og relativt raskt voksende gruppe i befolkningen, men om noen år kommer antallet eldre til å vokse mye.

De siste par årene har det vært en sterk innvandring fra de nye EU-landene. Om dette er innledningen til en ny stor permanent gruppe i Norge, eller om det blir en mobil arbeidskraft av samme type som fra de andre EU-landene, er for tidlig å si noe om ennå. Foreløpig er det relativt mange unge voksne, og tilveksten er størst blant menn.

Kjønnsforskjellene er mange, og noen ganger overraskende

Det er mange kjønns- og likestillingsaspekter knyttet til innvandring. Har skal vi bare ta opp et par observasjoner knyttet til mønsteret i pardannelser. For dem som er født i Norge med én norskfødt forelder uten og én med innvandringsbakgrunn, er det som ventet et stort flertall hvor moren er fra land som Filippinene, Thailand og Russland, og et mindre flertall fra Polen (se

¹ Takk til Kåre Vassenden ved Seksjon for befolkningsstatistikk for utmerket arbeid med å produsere datagrunnlaget for denne artikkelen, og for å ha kjørt alle nødvendige tabeller.

Referanser

Daugstad, G. (2006): Hvem gifter innvandrere i Norge seg med? *Samfunnsspeilet*, 4, 2006, Statistisk sentralbyrå.

Eurostat (2005): Population in Europe 2004 - First results. Statistics in Focus 15/2005. European Communities, Luxembourg http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-NK-05-015/EN/KS-NK-05-015-EN.PDF.

Eurostat (2006): First demographic estimates for 2005. Statistics in Focus 1/2006. European Communities, Luxembourg http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-NK-06-001/EN/KS-NK-06-001-EN.PDF.

Kjeldstadli, K. (red.) (2003): *Norsk innvandringshistorie*. Pax Forlag AS, Oslo.

Lie, B. (2004): *Ekteskapsmønstre i det flerkulturelle Norge*. Rapporter 1/2004, Statistisk sentralbyrå.

Lie, B. og L. Østby (2004): Har du en utenlandsfødt bestemor eller bestefar? *Samfunnsspeilet* 3, 2004, Statistisk sentralbyrå.

OECD (2006): International Migration Outlook: SOPEMI 2006 Edition. Paris.

Statistisk sentralbyrå (1994): Standard for innvandrargruppering.

Statistisk sentralbyrå (2006): Innvandrerbefolkningen. <http://www.ssb.no/emner/02/01/10/innvbef/>

Tjelmeland, H. (2003): *Del I. 1940-1975*. I K. Kjeldstadli (red.) *Norsk innvandringshistorie*, Bind 3: *I globaliseringens tid 1940-2000*. Pax Forlag AS, Oslo.

Tronstad, K. (red) (2004): *Innvandring og innvandrere 2004*. Statistiske analyser 66, Statistisk sentralbyrå.

Vassenden, K. (1997): *Innvandrere i Norge. Hvem er de, hva gjør de og hvordan lever de?* Statistiske analyser 20, Statistisk sentralbyrå.

Østby, L. (red.) (2004): Innvandrere i Norge - Hvem er de, og hvordan går det med dem? Del I Demografi og Del II Levekår. Notater 2004/65 og 66 Statistisk sentralbyrå.

http://www.ssb.no/emner/00/02/notat_200465/notat_200465.pdf

http://www.ssb.no/emner/00/02/notat_200466/notat_200466.pdf

Daugstad 2006). Det er et relativt lite kvinneoverskudd blant par hvor den ene er fra Sverige, Danmark, Tyskland og faktisk fra Somalia. Når den ene parten kommer fra Pakistan, Irak, Tyrkia, Marokko og Iran er dette svært ofte mannen. Mannsoverskuddet er mindre for dem fra Sri Lanka, India, Serbia, Bosnia og Chile, mens det er nær kjønnsbalanse for Vietnam.

For den relativt lille gruppen som er født i Norge med en utenlandsfødt forelder og en født i Norge av to innvandrerforeldre (kode 014, vel 2 000 personer), er det flere med far enn med mor født i utlandet. Både fra Pakistan og Tyrkia, de eneste landene med flere enn 100 i denne gruppen, er det nesten dobbelt så mange menn som kvinner. Fra India er det like mange menn som kvinner.

Oppsummering og diskusjon

Innvandrerbefolkningen i Norge kan gis mange ulike avgrensninger. Regner vi bare med de som er født i utlandet av utenlandsfødte foreldre, blir det knapt 320 000. Den definisjon SSB bruker omfatter i tillegg de 68 000 personene som er født i Norge med to utenlandsfødte foreldre (og fire utenlandsfødte besteforeldre). Disse har sin bakgrunn i ett av 208 land. De største landene målt på denne måten er Pakistan, Sverige, Danmark og Irak. Tallmessig ville det bety mye om vi også tok med de med én utenlandsfødt og én norskfødt forelder. Dette synes det ikke naturlig å gjøre, siden dette er en gruppe som gjennomgående har langt mer til felles med resten av befolkningen enn den har med innvandrerbefolkningen.

Dersom vi skulle tatt med i innvandrerbefolkningen alle som selv er født i utlandet, eller har minst én forelder eller besteforelder som er det, kommer vi opp i 760 000 personer. Da er Sverige og Danmark de største landene, fulgt av USA, Storbritannia og Tyskland, og med Pakistan som nummer seks. Etter innvandrerbefolkningens størrelse er USA nummer 21.

Mange er opptatt av hvordan det går med det de kaller tredjegerasjon, som vel må bety personer født i Norge av to foreldre som selv har bare utenlandsfødte foreldre. Dette er foreløpig 100 personer som er små barn. Gruppen kommer til å vokse i årene som kommer, men det vil ta et par tiår før vi kan registrere hvordan deres vei inn i samfunnet blir.

Det å ha innvandrerbefolkningen som en egen gruppe, er relevant i store deler av personstatistikken. Vår oppfatning er at det bør være et universelt system for definisjon av hvem som er med i innvandrerbefolkningen. Med det mener vi at personer fra for eksempel Sverige, Bosnia-Hercegovina, Pakistan eller USA må grupperes etter de samme kriterier. Ved å bruke informasjon fra UDIs datasystemer kan vi også identifisere for eksempel flyktninger eller personer som har fått oppholdstillatelse her for å studere. Alle disse kategoriene er undergrupper av "Innvandrerbefolkningen". Vi bør ikke i våre grunnlagsdata definere noen grupper innvandrere, det være seg flyktninger eller personer fra de andre nordiske landene eller andre, ut av «Innvandrerbefolkningen», men de kan samles i relevante undergrupper, på regionalt eller annet grunnlag. Gruppen av innvandrere er så heterogen at en nok bør være noe tilbakeholdende med å bruke den uten samtidig å gi en nedbrytning etter for eksempel regional bakgrunn.